

Wymagania do poszczególnych działów programowych przyrody w klasie piątej

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)
Dział. Podstawowe właściwości i budowa materii			
Uczeń: wyjaśnia, dlaczego nie spadamy z Ziemi, mimo że ma ona kształt kuli; wymienia nazwy 3 przedmiotów przyciąganych przez magnes; podaje po 1 przykładzie zastosowania: dźwigni dwustronnej, dźwigni jednostronnej, bloku, równi pochyłej i kołowrotu; rysuje modele atomów i cząsteczek; określa podstawowe (kształt, objętość) właściwości ciał stałych, cieczy i gazów; podaje po 1 przykładzie występowania zjawiska rozszerzalności temperaturowej ciał stałych i cieczy; podaje po 2 przykłady pierwiastków chemicznych i związków chemicznych; wymienia właściwości i zastosowanie 3 wybranych metali; odróżnia mieszaninę jednorodną od mieszaniny niejednorodnej; omawia 2 sposoby rozdzielania mieszanin niejednorodnych; wymienia czynniki przyspieszające proces rozpuszczania się substancji stałej w wodzie; wymienia 2 sposoby zapobiegania korozji	Uczeń: wskazuje w życiu codziennym po 1 przykładzie działania sił: tarcia, sił sprężystości, sił oddziaływania elektrostatycznego; podaje 2 przykłady urządzeń, w których budowie wykorzystano zasadę działania dźwigni; określa właściwości mechaniczne 2 ciał stałych; rysuje schematycznie ułożenie cząsteczek w ciałach stałych, cieczach i gazach; dzieli wymienione substancje na metale i niemetale; wyjaśnia, dlaczego gleba jest mieszaniną niejednorodną; odczytuje z wykresu skład powietrza; podaje przykłady występowania i znaczenia roztworów wodnych w przyrodzie; wymienia cechy spalania	Uczeń: wyjaśnia znaczenie pojęć: „bieguny jednoimienne” i „bieguny różnoimienne”; rysuje schematycznie dźwignię dwustronną i dźwignię jednostronną; porównuje właściwości tej samej substancji w różnych stanach skupienia; nazywa siły, dzięki którym kropla deszczu ma kształt zbliżony do kuli; wyjaśnia, dlaczego przedmioty zanurzone w wodzie są mokre; porównuje parowanie z wrzeniem; wyjaśnia, dlaczego pierwiastki chemiczne nazywamy substancjami prostymi, a związki chemiczne – substancjami złożonymi; wymienia sposoby rozdzielania mieszanin jednorodnych; wymienia składniki roztworu (rozpuszczalnik i substancję rozpuszczoną); wskazuje przykłady pozytywnej i negatywnej roli wody jako rozpuszczalnika; wymienia różnice między utlenianiem a spalaniem	Uczeń: podaje 2 przykłady zastosowania maszyn prostych we współczesnych urządzeniach technicznych; wyjaśnia związek właściwości ciał stałych, cieczy i gazów z odległościami między cząsteczkami; porównuje przewodnictwo cieplne ciał stałych, cieczy i gazów; rysuje modele podanych przez nauczyciela pierwiastków chemicznych i związków chemicznych; podaje przykłady zastosowania stopów metali; wyjaśnia, na czym polega utlenianie w komórkach
Dział . Krainy Polski i ich roślinność. Polska – nasza Ojczyzna			
wymienia państwa graniczące z Polską; podaje nazwy: województwa, powiatu i gminy, w których mieszka; rozpoznaje pospolite drzewa iglaste i liściaste, a 2 spośród nich podpisuje nazwami gatunkowymi; rozpoznaje i podpisuje na mapie konturowej lub na rysunku schematycznym rzekę główną, dopływy i jeziora; wymienia 2 różnice między komórką roślinną a komórką zwierzęcą; omawia sposób zachowania się	wymienia stolice państw graniczących z Polską; odczytuje informacje z mapy administracyjnej Polski; przyporządkowuje poznanym rodzajom skał podane nazwy skał; wyjaśnia, od czego zależy żyzność gleby; przyporządkowuje poznanym typom lasów po 2 charakterystyczne dla nich rośliny; podaje nazwy królestw, na które podzielono organizmy; wyjaśnia znaczenie pojęć: „rzeka główna”, „dopływ”; wymienia czynniki niezbędne do procesu fotosyntezy; wymienia formy ochrony przyrody w Polsce	podaje nazwy województw sąsiadujących z województwem, w którym mieszka; wymienia elementy krajobrazu polodowcowego; na mapie konturowej Polski zaznacza pasy rzeźby terenu; wymienia typy gleb występujących w Polsce; podaje przyczyny zmniejszania się powierzchni lasów w Polsce; podaje po 1 przykładzie: jeziora górskiego, jeziora przybrzeżnego, sztucznego zbiornika wodnego; omawia rolę, jaką pełnią poznane struktury komórkowe; wyjaśnia, na czym polega ochrona całkowita, a na czym – ochrona częściowa	podaje nazwy władz wojewódzkich, powiatowych i gminnych; porównuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych; przyporządkowuje typ lasu rodzajowi gleby; wyjaśnia zależność ilości jezior od czasu zlodowacenia; przyporządkowuje wymienione przez nauczyciela organizmy poszczególnym królestwom; wymienia formy ochrony przyrody w Polsce

na obszarach chronionych			
Dział. Pojezierze Mazurskie – słodkowodne środowisko życia			
wymienia czynniki niezbędne do życia roślinom wodnym; rozpoznaje na rysunku glony jednokomórkowe, kolonijne i wielokomórkowe; wymienia nazwy 3 roślin strefy przybrzeżnej; odczytuje z mapy po 2 nazwy jezior na Pojezierzu Mazurskim i Pojezierzu Suwalskim	rysuje schematycznie glony: jednokomórkowy i kolonijny; omawia znaczenie glonów; wymienia cechy przystosowujące rośliny do życia w wodzie; wymienia strefy życia w jeziorze; podaje po 2 przykłady roślin występujących w strefie przybrzeżnej i w strefie otwartej toni wodnej; omawia zależność temperatury wody w jeziorze od pory roku	wskazuje na przykładach przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej jeziora i w strefie otwartej toni wodnej; wymienia rośliny strefy przybrzeżnej i strefy otwartej toni wodnej; wymienia osobliwości Puszczy Augustowskiej	wyjaśnia związek występowania organizmów wodnych z przenikaniem światła i temperaturą wody; wskazuje dowody działania lądolodu na Pojezierzu Suwalskim
Dział. Morze Bałtyckie – słonowodne środowisko życia			
na podstawie rysunków schematycznych nazywa glony wielokomórkowe; na mapie konturowej Polski zaznacza: mierzeję, zatokę, jezioro przybrzeżne; podaje 2 cechy pogody nadmorskiej; wskazuje na mapie Polski parki narodowe: Woliński i Słowiński; wymienia główne miasta pobraży	wyjaśnia, dlaczego w strefie przybrzeżnej morza występuje najwięcej organizmów; nazywa części ciała glonów wielokomórkowych; wymienia cechy charakterystyczne wybrzeża niskiego i wybrzeża wysokiego; wymienia główne zajęcia mieszkańców pobraży.	wymienia przystosowania glonów do życia w morzu; charakteryzuje działalność fal na wybrzeżu wysokim i wybrzeżu niskim; wymienia główne cechy krajobrazu pobraży	wyjaśnia, dlaczego Morze Bałtyckie jest bardzo słabo zasolone; wyjaśnia przyczyny piętrowego rozmieszczenia glonów w morzu; podaje przykłady niszczącej i budującej działalności morza; rysuje kierunek bryzy w dzień i w nocy
Dział. Rośliny lądowe			
rozpoznaje na rysunkach: mech, paproć, skrzyp, widłak, roślinę nasienną, grzyb, porost; podpisuje części rośliny nasiennej; wymienia funkcje korzeni i łodygi; podaje przykłady owoców suchych i mięsistych;	podpisuje części ciała mchu i paproci; wskazuje miejsca występowania zarodników mchów, paproci i skrzypów; podaje po 2 przykłady znaczenia w przyrodzie: mchów, roślin nagonasiennych i roślin okrytonasiennych; rozpoznaje typy systemów korzeniowych roślin nasiennych; wymienia funkcje liścia; określa warunki niezbędne do kiełkowania nasion;	wyjaśnia znaczenie nazw: „rośliny zarodnikowe”, „rośliny nagonasienne” i „rośliny okrytonasienne”; omawia rolę poszczególnych części kwiatu; odróżnia kwiat od kwiatostanu; wskazuje przystosowania owoców do różnych sposobów rozsiewania;	wyjaśnia, dlaczego mchy nazywa się roślinami pionierskimi; wskazuje 3 różnice między roślinami zarodnikowymi a roślinami nasiennymi; podaje przykłady przekształceń łodygi; omawia budowę owocu; wymienia etapy rozwoju rośliny okrytonasiennej;
Dział. Krajobrazy nizin			
wskazuje na mapie konturowej Polski pas nizin; odczytuje z mapy Polski nazwy głównych miast położonych na Nizinie Śląskiej, Nizinie Mazowieckiej i Nizinie Podlaskiej; na rysunku wskazuje części grzyba i podaje ich nazwy; rozpoznaje 3 gatunki grzybów jadalnych	wskazuje i podpisuje na mapie konturowej Polski: Nizinę Śląską, Nizinę Mazowiecką, Nizinę Podlaską i Polesie Lubelskie; nazywa parki narodowe na Nizinie Mazowieckiej, Nizinie Podlaskiej i Polesiu Lubelskim; wymienia cechy klimatu nizin; podaje różnicę między grzybami a roślinami	wymienia cechy krajobrazu nizin; charakteryzuje poszczególne niziny w Polsce, uwzględniając warunki rozwoju rolnictwa; podaje po 2 przykłady pozytywnej i negatywnej roli grzybów w przyrodzie i w życiu człowieka; nazywa kształty plechy porostów	omawia rolę lądolodu w kształtowaniu krajobrazu nizin; na przykładzie Puszczy Białowieskiej podaje przykłady wzajemnych oddziaływań między organizmami; wyjaśnia znaczenie pojęć: „organizmy symbiotyczne” i „wskaźniki czystości powietrza”; wymienia objawy, które mogą świadczyć o zatruciu grzybami; omawia budowę porostu
Dział 6. Krajobrazy wyżyn			
odczytuje z mapy Polski nazwy głównych miast Wyżyny Śląskiej	podaje 2 przykłady bogactw mineralnych występujących na Wyżynie Śląskiej; podaje 2 przykłady roślin sucholubnych	wymienia cechy charakterystyczne krajobrazów wyżyn: Śląskiej, Krakowsko-Częstochowskiej	opisuje krajobraz krasowy; wyjaśnia, w jaki sposób powstają wąwozy;

i Wyżyny Lubelskiej; na mapie konturowej Polski zaznacza położenie pasa wyżyn; podaje nazwy wyżyn polskich	występujących na Wyżynie Krakowsko- -Częstochowskiej, wymienia 2 przykłady roślin uprawianych na Wyżynie Lubelskiej	i Lubelskiej; wymienia przystosowania suchorośli do warunków życia	na podstawie opisu identyfikuje parki narodowe na wyżynach
Dział 7. Krajobrazy gór			
na mapie konturowej Polski wskazuje Góry Świętokrzyskie, Sudety i Tatry; odczytuje z mapy ogólnogeograficznej wysokość najwyższych szczytów Gór Świętokrzyskich, Sudetów i Tatr; podaje nazwy pięter roślinnych w Tatrach; wymienia 2 cechy pogody w Tatrach	wyjaśnia znaczenie pojęcia „kotliną”; wymienia charakterystyczne cechy krajobrazu wysokogórskiego; rozpoznaje na ilustracji limbę i kosodrzewinę	podaje cechy charakterystyczne krajobrazu Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich; oblicza temperaturę powietrza na szczycie, mając podaną temperaturę u podnóża gór; charakteryzuje piętra roślinne w Tatrach	wskazuje przyczyny wymierania jodeł w Górach Świętokrzyskich i lasów w Sudetach; wyjaśnia znaczenie pojęć: „gołoborza” „turnie”, „granie”, „żleby”, „stożki piargowe”, „wiatr halny” („halny”); opisuje przystosowania roślin do życia w klimacie górskim

Ocenę celującą może otrzymać uczeń, który:

- posiada wiadomości znacznie wykraczające poza program nauczania,
- samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia,
- biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych,
- wykaże się propozycjami nietypowych rozwiązań problemów przyrodniczo – ekologicznych,
- wpływ na ocenę celującą może mieć również udział ucznia w konkursie przedmiotowym (przyrodniczym, ekologicznym, itp.), jeżeli osiągnie sukces (I – III miejsce na szczęblu powiatowym i wyżej).